

- ОСТАННІ НОВИНИ
- 22:09 Варення з пелюстів троянди: як зробити і чому це корисно
- 21:31 «Це було дуже смішно»: Дженіфер Естон поділилася історією про Бред Пітта
- 22:02 Музи змінюють простий фізфік, який може стати тренуванням
- 20:49 «Цей дитячий світ з абеткою «Справним радіотом», — колекціонерка Людмила Карпинська-Розанова
- 20:35 Більше року вважався безвісти зниклим: на Куршанці загинув доброволець з Львівщини
- 20:04 Ароматна заправка з трав: вона ідеально підходить для салату, хурки або овочів-гриль
- 12:44 Росія видирається: що приховує червоні штурми окупанта

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливе. Терміново почали розробку пластової нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

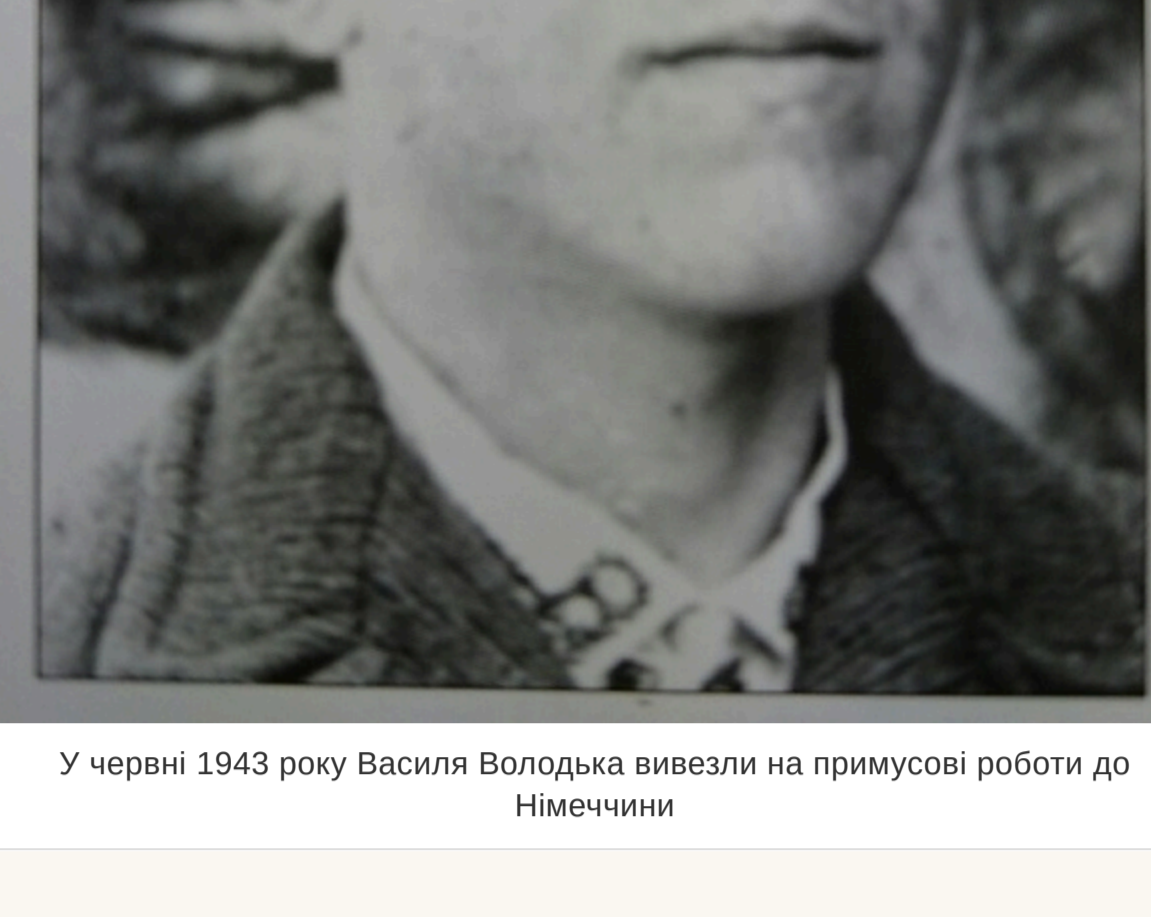
Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, урядової залізничної лінії Тюбінген — Баллінген — Ротвайль. Воскресніми загонами окремими нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, уникаючи природо та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не заважає.

«В гестапівській тюрмі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного паливного проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червону армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а вважувати не вистало. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітково розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з життя 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найближчих в'язниць Neue Brettm, в тієї самій землі Саарланд. Це була «розширена поліцейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі брацці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонених в різних країнах.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см x 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помираєш у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірною ставка-резервуара для засиння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та впотували цюблями в бачку: ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених міг померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі виправ з води, його били дерев'яною жердиною по голові.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортуррами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар докгор Бурхад Йеллонек писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму заарештували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг приспати ні ідеї про нішуку бою в вулиці, ні бажання житиного табору, але коли він дійшов до Löschesch (ставка для засиння воєни), то присів навпочіпки, схрестив руки за головою та зробив кілька стрибків уперед. За якийсь мить він здавав прізвисько своєю мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повшених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українцв багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Нацайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страубурга. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трьох Рейнці.

— У Нацайлері стояли дві ішбениці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повшених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь ми бейтумули, майданчиків, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по коліно у воді. Ного опухли. Відкрилися рани. Два тижні відлежав в ревір, призначені для непрацездатних, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кидали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

Одного разу вловив енергитомів і його з Нацайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Лець одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисько Зак-Зак — через його зросту уривувати мовити говорили. В'язні Зак-Зак назвали «чужими цинками на здоров'я тілах німецького народу». І ставили до них відносно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втратами не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстарший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затимував злість і, пришовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смертн так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дріт під струмом, вшались в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижану ванну, не даючи їй видихати, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кидали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в баракі, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок окупантів своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так допоянуло до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підіом о і штітй рани, шукання, переклик. У баракі, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини, 7000 людей, на останньому підйому, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели під охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Си тиши свята, бачилися тільки широкі. Ми не знали, тило з якого. Під час «маршу смерті» окорочі багатьох убили. Багато хто апав і вже не зміг піднятися. Я теж улав. Окрім себе, шокуючи крикнув: «Аудштемні!» («Встали!»). Він було вже опустив приклад мені на голову, але в цей момент із ширетки будинку вибігли німецькі дівчатка. Запильчили як окупани та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати при дівч. Вилаявся й пішов далі, а я втратив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підірвали америкаські солдати.

Я міг померти багато разів: і в Neue Brettm, і в Нацайлер-Штрутгоф, і в таборах Кохем-Бруттінг, Шомберг або Дахау... Але вижив. Коли у мене після прибуття до Радянського Союзу люди в орманні почали заплутувати: «Як же так вижили?», я відповів: «Сам не знаю». Але вилувався ще доволі: хворе серце, ноги, криваві номали...

Після війни Василь Павлович працював терсею. Закінчив Полтавський політехнічний, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматизація». Одержався, народилася донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

З 1968 до 1999 року працював у «ДержжорНДІ» завідувачем лабораторій, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДержжорНДІ», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «летючого української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнилося 99 років.

Читайте також: «У кого починалися галакцінації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в вурми

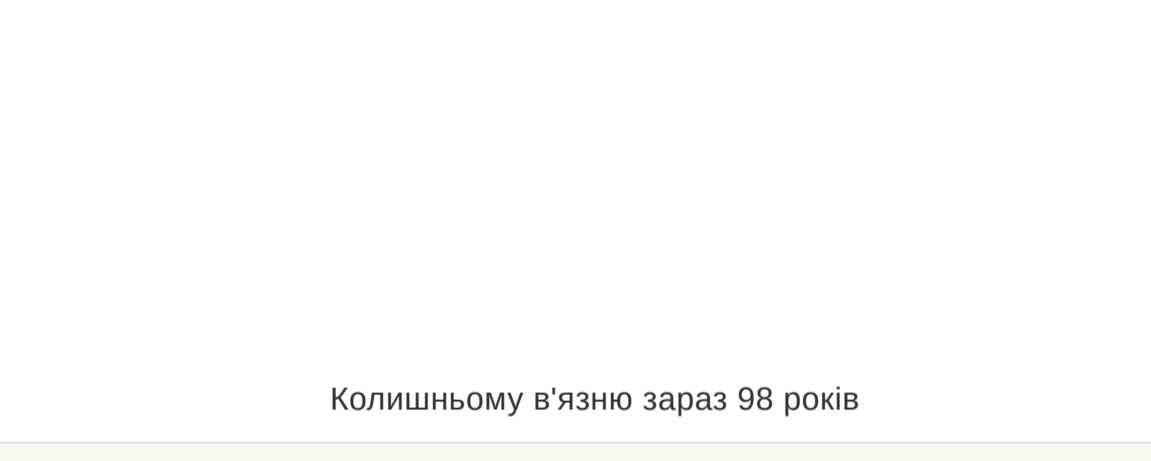
Тривалий час тема покавання замовчувався: німці не горіли бажанням виринути ганебні сторінки своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посідельні ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайль, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх членів Союзу, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-вінахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежиною Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електропостачальна станція. Вона була прокладена цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сучасні життєві шляхи бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помилитися за душі невинно вбитих — у каліції цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протягуєть буромістри і політики, переважають родичі в'язнів, які вийшли. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виконав і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі нинішньої війни нагадують ім історії інших рідних під час нацистського панування». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

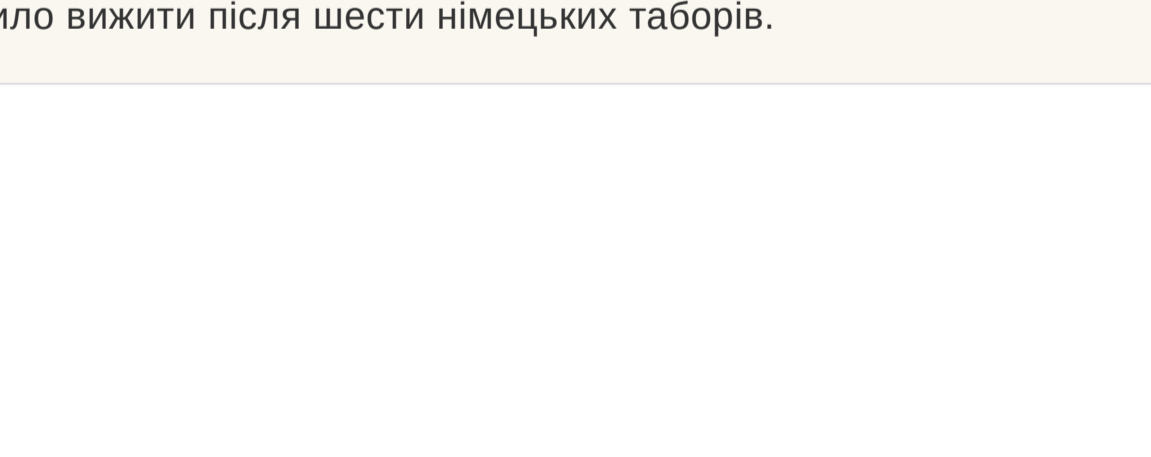

Читайте також: «У кого починалися галакцінації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в вурми

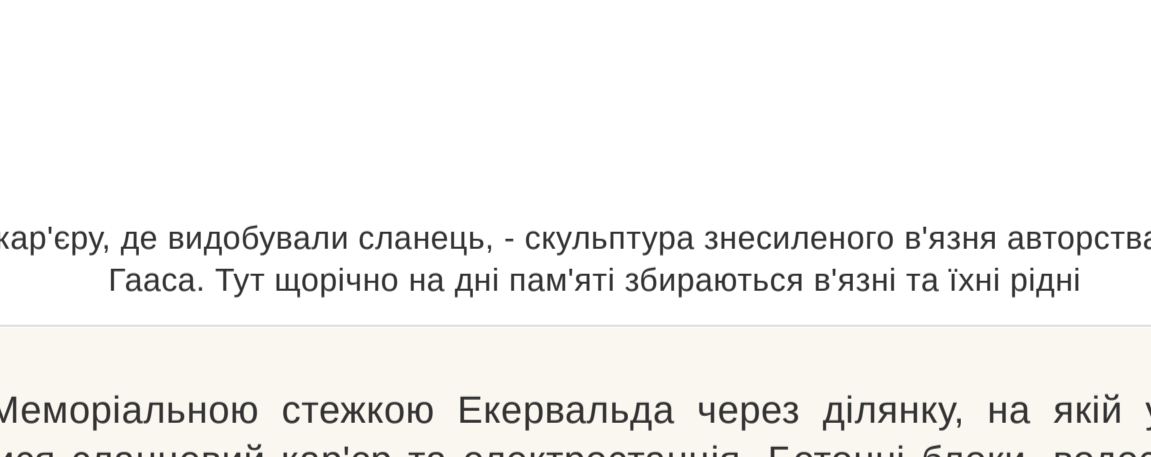
Тривалий час тема покавання замовчувався: німці не горіли бажанням виринути ганебні сторінки своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посідельні ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайль, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх членів Союзу, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-вінахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежиною Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електропостачальна станція. Вона була прокладена цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сучасні життєві шляхи бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помилитися за душі невинно вбитих — у каліції цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протягуєть буромістри і політики, переважають родичі в'язнів, які вийшли. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виконав і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі нинішньої війни нагадують ім історії інших рідних під час нацистського панування». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

Читайте також: «У кого починалися галакцінації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в вурми

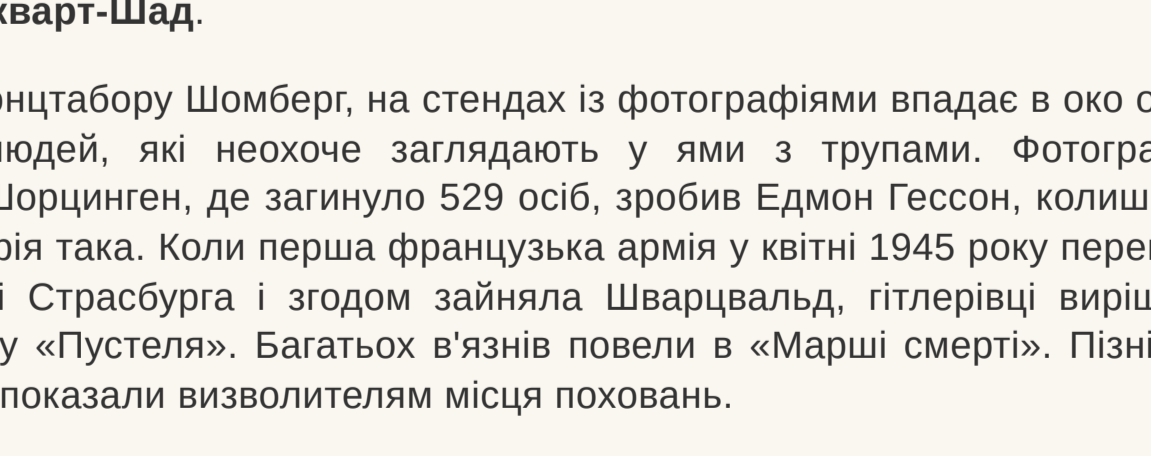
Тривалий час тема покавання замовчувався: німці не горіли бажанням виринути ганебні сторінки своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посідельні ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайль, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх членів Союзу, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-вінахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежиною Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електропостачальна станція. Вона була прокладена цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сучасні життєві шляхи бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помилитися за душі невинно вбитих — у каліції цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протягуєть буромістри і політики, переважають родичі в'язнів, які вийшли. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виконав і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі нинішньої війни нагадують ім історії інших рідних під час нацистського панування». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

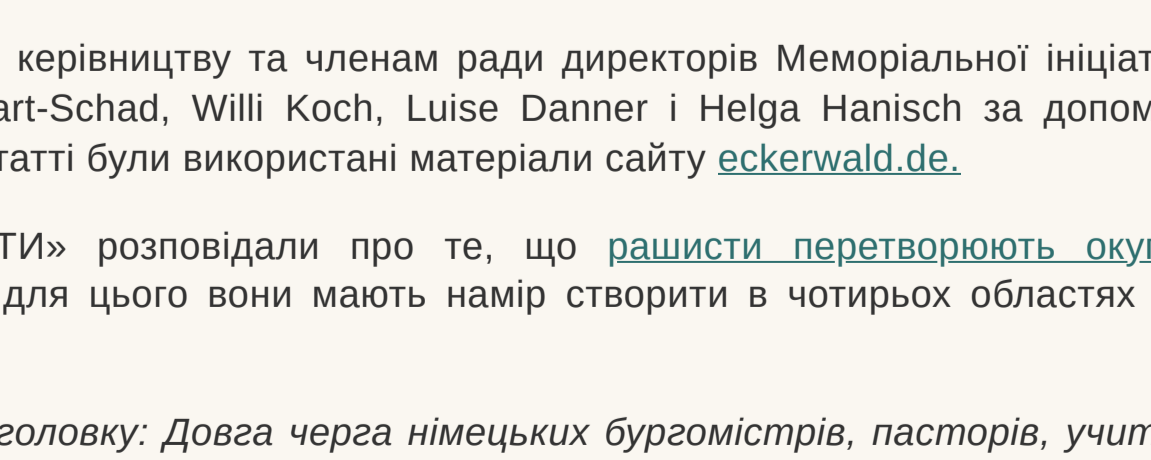

Читайте також: «У кого починалися галакцінації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в вурми

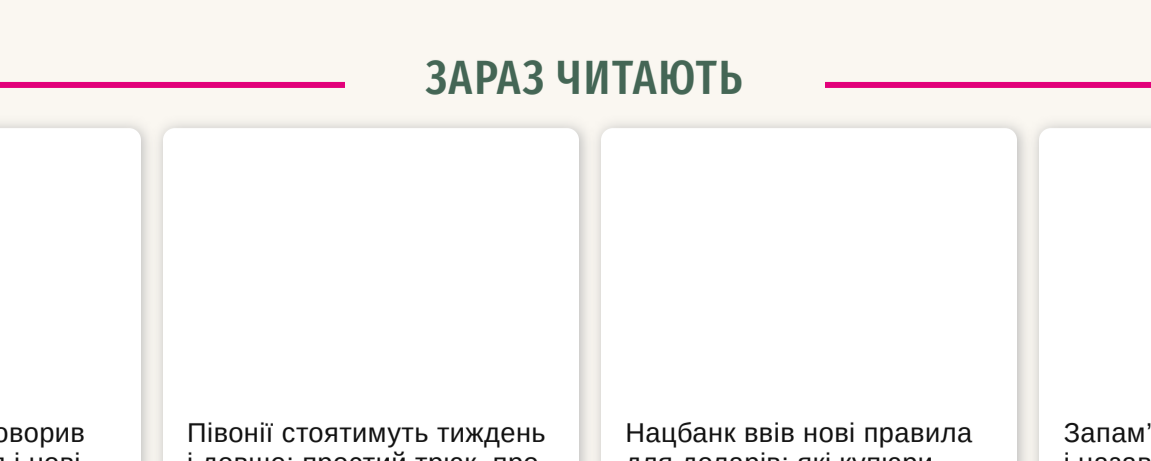
Тривалий час тема покавання замовчувався: німці не горіли бажанням виринути ганебні сторінки своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посідельні ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайль, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх членів Союзу, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-вінахідник, якому пощастило вижити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежиною Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електропостачальна станція. Вона була прокладена цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сучасні життєві шляхи бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помилитися за душі невинно вбитих — у каліції цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протягуєть буромістри і політики, переважають родичі в'язнів, які вийшли. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виконав і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі нинішньої війни нагадують ім історії інших рідних під час нацистського панування». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

Читайте також: «У кого починалися галакцінації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

ПОПУЛЯРНЕ

- 1 Бачило лише Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповерховий будинок і унікальну виставку книг про українську інтелекцію початку XX століття
- 2 Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ян Петлюра?» — і після ствердого відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР
- 3 «Тактика просунування малими групами вже не дає воєру тих результатів, на які він сподівався»: командир польку безпілотних систем «Лева»
- 4 «Артист в Україні — ніхто»: популярний співак та телеведучий ХАС про зміни під час великої війни
- 5 «Ми замодили на повстанні»: як зміцувалися в муніципаліти «космос» Володимир Кравакх про ролі на фронті

Понед 08.06.26, ввеч 17+ Кіно 82% Телес 74% Мова 4% Нов. Засоби 2% Підпис на 20 днів від 0,000 руб

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ян Петлюра?» — і після ствердого відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

Свідчення своєю релікією в шафку з вугілля, але ексцидент знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турецького Сулеймана XI столиці

Малепа зустрілася з королем Швеції у селі, де сталося двоє: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього предметність

Після одні дискутували, як назвати український парламент, письм'янина і адвокат за рубль: опублікував оголошення про створення Центральної Ради

Загинувши в червневому бою 224 воїни: в Києві показали релікію, яка діями зберегла після запеклої битви